

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Prehod na bolj trajnostno evropsko prihodnost – Strategija za leto 2050**(mnenje na lastno pobudo)**

(2018/C 081/07)

Poročevalka: **Brenda KING**Soporočevalec: **Lutz RIBBE**

Sklep plenarne skupščine	14. 7. 2016
Pravna podlaga	člen 29(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	pododbor za prehod na bolj trajnostno evropsko prihodnost – strategija za leto 2050
Datum sprejetja mnenja pododbo- ra	21. 9. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenar- nem zasedanju	18. 10. 2017
Plenarno zasedanje št.	529
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	185/8/6

1. Sklepi in priporočila

1.1 Tako kot vsi drugi deli sveta se tudi Evropa spoprijema s tremi velikimi problemi: (1) siromašenjem naravnih virov planeta, skupaj s podnebnimi spremembami in izgubo biotske raznovrstnosti, (2) socialnimi neenakostmi, skupaj z brezposelnostjo mladih in zapostavljenimi ljudmi v regijah v industrijskem upadu ter (3) nezaupanjem javnosti v organe oblasti, politične strukture ter EU in njene strukture upravljanja ter druge institucije.

1.2 Te tri glavne probleme je treba obravnavati ob upoštevanju splošnega trenda digitalizacije in globalizacije, ki sta že do zdaj občutno vplivali na evropske trge dela, v prihodnje pa bo njun vpliv še veliko večji. Zlasti digitalizacija lahko prispeva k reševanju teh treh problemov ali pa jih še zaostri. Pozitivni ali negativni vpliv digitalizacije je odvisen od tega, kako je politično vodena.

1.3 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) poziva Komisijo, naj na podlagi temeljite analize soodvisnosti med temi tremi glavnimi problemi in digitalizacijo predstavi dolgoročno strategijo za trajnostni razvoj Evrope, katere namen je spodbujati ukrepe za okrepitev evropskega gospodarstva, da bo prinašalo družbene in okoljske koristi. V mnenju želi predstaviti probleme in ugotovitve, ki bi jih bilo treba upoštevati pri pripravi dolgoročne strategije.

Nekateri ljudje se upirajo spremembam. V obdobju nenehnega tehnološkega napredka imajo nekateri osebne razloge za ohranjanje trenutnega stanja, druge je morda strah prilagajanja na spremembe v družbi, tretjim pa se te zdijo še prepočasne (npr. zagovornikom „zelene“ energije). Snovalci politike bi morali te strahove upoštevati in jih obravnavati neposredno, namesto da se oklepajo obstoječega stanja. Najprej bi morali začeti odprto razpravo o teh problemih in okrepiti participativno demokracijo, z evropsko državljansko pobudo vred.

1.4 „Neukrepanje“ tu ne pride v poštev. Za spremembe v pravo smer je potrebna politična volja, poleg tega pa tudi tesnejše povezave med gospodarskim razvojem, varstvom okolja in socialnimi politikami. EESO meni, da bodo izvajanje in uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja ter Pariškega sporazuma ter dobro voden prehod na nizkoogljično in digitalno gospodarstvo rešili glavne probleme, s katerimi se sooča Evropa, tako da bo iz te nove industrijske revolucije lahko izšla kot zmagovalka. EESO priporoča, naj Komisija nujno oblikuje politike, opisane v njenem delovnem dokumentu o „novih ukrepih“⁽¹⁾, ter se bolj usmeri v celovito vključevanje ciljev trajnostnega razvoja in Pariškega sporazuma v okvir evropske politike in sedanje prednostne naloge Komisije, s ciljem začrtati vizijo za pošteno in konkurenčno Evropo do leta 2050.

1.5 Potreba po močnem političnem prispevku se ne sme razumeti napačno. Čeprav je za prehod na trajnostni razvoj sicer nujno potreben ustrezen regulativni okvir, Evropa potrebuje načrt, ki bo obravnaval družbo kot celoto s prizadevanjem za: pošteno globalizacijo, izboljšanje konkurenčnosti in prvo mesto v svetu na področju novih tehnologij, priznavanje pravic vseh, izkoreninjenje revščine in vzpostavitev okolja, v katerem se bo obnovilo zaupanje ljudi v politične sisteme in večstranske sisteme vodenja⁽²⁾. Poleg usmerjanja različnih področij politik mora biti zato cilj političnih pristopov tudi spodbujanje velikega potenciala civilne družbe. Socialno podjetništvo, državljanske pobude in družbenokoristna dela so le nekateri primeri tega, kako je mogoče doseči trajnostni razvoj prek pristopa od spodaj navzgor, zlasti ko gre za nujni prehod na nizkoogljično ali krožno gospodarstvo. Najboljše merilo v zvezi s tem so decentralizirani obnovljivi viri energije.

1.6 V bližnji prihodnosti bi bilo potrebno nadaljnje sodelovanje Komisije in EESO na ključnih strateških področjih politik, obravnavanih v tem mnenju, na primer:

- konkurenčnost EU v svetu, ki se spreminja,
- vpliv digitalizacije na trg dela (z dostojnim delom vred) in okolje,
- vzdržnost financ in obdavčenje,
- izzivi pri razvoju novih ekonomskih modelov,
- ovire pri decentralizaciji proizvodnje energije,
- vseživljenjsko učenje v novi digitalni dobi in v okviru prehoda na gospodarstvo z nizkimi izpusti CO₂,
- spodbujanje zavezništev med več deležniki,
- demokratični deficit v zakonodajnem postopku EU in obujeni izziv udeležbe civilne družbe,
- vključitev neodvisnega strokovnega znanja v snovanje politik s potrebo po okrepljeni udeležbi civilne družbe,
- nov evropski mehanizem, ki bo ustrezal strategiji trajnostnega razvoja.

1.7 Za uresničitev te kombinacije politik je potrebna celovita in usklajena strategija. EESO priporoča, da naj bo taka strategija zastavljena dolgoročno in da naj bo nedvoumna, horizontalno in vertikalno povezana, obvladljiva in naj spodbuja sodelovanje. Zato se mu zdi bistveno zagotoviti, da bo prehod k letu 2050 načrtovan in voden v tesnem sodelovanju s predstavniki civilne družbe. Za okrepitev participativne demokracije bi morala Komisija razmisliti o svoji pravici do zakonodajnega monopola.

⁽¹⁾ SWD(2016) 390 final.

⁽²⁾ Pripombe generalnega sekretarja OZN na Političnem forumu na visoki ravni o trajnostnem razvoju iz julija 2017.

2. Uvod

Komisija je leta 2016 objavila sporočilo o novih ukrepih za trajnostno prihodnost Evrope. S tem mnenjem EESO prispeva priporočila k strategiji, ki obravnava izzive, s katerimi se spoprijema Evropa. V njem poziva k pristopu s poudarkom na ljudeh, ob upoštevanju dolgoročnih gospodarskih, družbenih in okoljskih razsežnosti razvoja. S tem naj bi presegli kratkoročno in ozko miselnost, ki prevladuje v sedanjih strategijah EU.

3. Splošni trend in trije globalni problemi

V okviru (splošnega trenda) digitalizacije bo morala strategija trajnostnega razvoja ponuditi odgovore na tri globalne probleme svetovnega pomena, ki so omenjeni v prvem poglavju in vplivajo tako na Evropo kot na vse druge celine:

- (1) Kako obravnavati omejitve planeta in splošne ekološke izzive, vključno s podnebnimi spremembami in izgubo biotske raznovrstnosti?
- (2) Kako se odzvati na vse večje družbene neenakosti v globaliziranem svetu?
- (3) Kako preprečiti zmanjševanje javne podpore vladam in institucijam?

Za rešitev teh težav bodo potrebna skupna prizadevanja snovalcev politik, politikov in civilne družbe. Poleg tega je treba posebno pozornost nameniti tveganjem in priložnostim digitalizacije. V tem razdelku so predstavljena vprašanja, ki jih je treba upoštevati pri iskanju rešitev za tri glavne probleme ⁽³⁾.

3.1 Splošni trend: svetovna preobrazba gospodarstva in družbe zaradi digitalizacije

3.1.1 Gospodarstvo platform, umetna inteligenca, robotika in internet stvari – ta področja doživljajo obsežen in vse hitrejši razvoj na svetovni ravni, kar bo prej ali slej vplivalo na vsa področja gospodarstva in družbe. Velik del družbe ima na voljo digitalno tehnologijo, vendar pa nekatere skupine prebivalstva nimajo dostopa do teh izredno zmogljivih digitalnih orodij.

3.1.2 Preplet digitalnih tehnologij z nanotehnologijo, biotehnologijo, vedo o materialih, proizvodnjo in shranjevanjem energije iz obnovljivih virov ter kvantnim računalništvom lahko izzove novo industrijsko revolucijo ⁽⁴⁾. Da bi Evropa lahko prevzela vodilni položaj v novi svetovni tehnološki in gospodarski tekmi, so potrebne ogromne naložbe in nove pobude.

3.1.3 Digitalizacija ima številne prednosti, omogoča nastanek novih izdelkov in storitev, ki koristijo potrošnikom. Poleg tega lahko prispeva k doseganju nekaterih ciljev trajnostnega razvoja, in sicer tako, da se zvišajo svetovne ravni dohodkov, izboljša kakovost življenja, povečajo priložnosti za bolj vključujoče demokratične modele in število kakovostnih delovnih mest ter stopnjuje splošna konkurenčnost EU, kot se je zgodilo po prejšnjih industrijskih revolucijah. Vendar pa ne prinaša zgolj koristi – študije opozarjajo, da bi utegnili ukiniti veliko več delovnih mest kot jih ustvariti.

3.1.4 Z digitalno tehnologijo se bosta močno zblížali proizvodnja in poraba, s čimer se bo čezmerna proizvodnja znižala, zato bi se lahko zmanjšal tudi okoljski odtis EU. Neposredno trgovanje z gospodarskimi dobrinami lahko vodi do zmanjšanja porabe virov, ne glede na to, ali poteka v obliki medsebojnih transakcij ali ekonomije delitve. Digitalna tehnologija na primer podpira širjenje storitev souporabe vozil in vozil brez voznika, s katerimi se lahko izboljša okoljska trajnost naših sistemov mobilnosti.

3.1.5 Digitalizacija pa ni trajnostna sama po sebi. Državljanom lahko izkoriščanje njenih možnosti preprečijo ovire za vstop na trg in ekonomije obsega. Digitalizacija bi lahko povečala neenakosti, zlasti zato, ker lahko povzroči motnje na trgu dela in ustvari polarizacijo, saj so številna nizko- in srednje kvalificirana delovna mesta na udaru avtomatizacije. Robotizacija

⁽³⁾ Prvi podpredsednik Komisije Frans Timmermans na plenarnem zasedanju EESO 15. decembra 2016.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO o vključujočem digitalnem notranjem trgu (UL C 161, 6.6.2013, str. 8).

in gospodarstvo platform lahko resno ogrozita številna evropska delovna mesta in povzročita nova tveganja, saj večina tehnologij deluje na podlagi podatkov, predvsem osebnih podatkov.

3.1.6 Nove priložnosti za ustvarjanje bogastva pogosto koristijo le nekaterim skupinam ljudi, in sicer visoko izobraženim, ki imajo dobre socialne veščine in so pripravljeni veliko tvegati. Največ koristi od digitalnih inovacij imajo običajno ponudniki intelektualnega, finančnega in fizičnega kapitala – inovatorji, delničarji, vlagatelji in visokokvalificirani delavci. Bati se je, da bo digitalna tehnologija postala eden glavnih razlogov za stagniranje ali celo zniževanje dohodkov.

3.1.7 Za izkoriščanje priložnosti, ki jih prinaša digitalizacija, je v zvezi s prej opisanimi tremi glavnimi problemi potrebna aktivna in vključujoča politika. Poleg tega je treba spremljati in obvladovati tveganja, ki izhajajo iz digitalizacije. EESO bi se moral še naprej dejavno posvečati tem problemom.

3.2 Omejitve planeta in splošni ekološki izzivi

3.2.1 Evropa, ki je predana boju proti podnebnim spremembam na svetovni ravni (tj. Pariškemu sporazumu) in se zavzema za ohranjanje naravnih virov, mora nujno korenito zmanjšati okoljski odtis svojega gospodarstva. Okoljska kriza nas je že prizadela. Zaradi rasti svetovnega prebivalstva, dolgoročne gospodarske rasti, ki temelji na fosilnih gorivih, ter netrajnostne uporabe virov in zemljišč je okolje pod čedalje večjim pritiskom. Eden ključnih izzivov, ki se kaže tudi v ciljnih trajnostnega razvoja, je zagotoviti, da se pri gospodarskem razvoju in rasti upoštevajo omejitve našega planeta, bodisi z vidika varstva podnebja, rabe virov in gospodarjenja z njimi ter kakovosti zraka in vode bodisi z vidika zaščite kopenske in pomorske biotske raznovrstnosti.

3.2.2 Da bi dosegli temeljito razogljičenje gospodarstva, je nujno preoblikovanje številnih gospodarskih sektorjev. Za prehod s fosilnih goriv na obnovljive vire sta potrebna večja energetska prilagodljivost in znanje. Pomemben in trajnosten del energetske politike EU⁽⁵⁾ bi moral biti tudi splošni razvoj modela proizvajalcev-odjemalcev energije⁽⁶⁾. V sisteme prevoza je treba uvesti strukturne spremembe z elektrifikacijo in souporabo vozil, stanovanjske objekte in infrastrukturo pa prenoviti. Napredno biogospodarstvo lahko postane pomemben dejavnik, ki bo spodbujal ekologizacijo gospodarstva.

3.2.3 Evropa mora s trenutnega linearnega ekonomskega modela „vzemi, naredi, porabi in zavrzi“ preiti na krožni model, ki je zasnovan obnovitveno, po možnosti uporablja obnovljive naravne vire ter čim dlje ohranja vrednost izdelkov, materialov in virov v gospodarstvu. Digitalizacija ima lahko pri tem pomembno vlogo (glej točko 3.1.4).

3.2.4 Prehod na nizkoogljično, krožno in okolju prijazno gospodarstvo Uniji ponuja priložnost, da poveča svojo konkurenčnost in odpornost, izboljšata pa se lahko tudi kakovost življenja in blaginja njenih državljanov, zmanjša odvisnost od uvoza fosilnih goriv in nujno potrebnih surovin ter ustvari stabilna podlaga za gospodarsko blaginjo.

3.2.5 Vendar pa razogljičenje in ekologizacija prinašata socialne izzive⁽⁷⁾, saj se bo zmanjšalo število delovnih mest v industrijskih panogah z velikim okoljskim odtisom. Izkoriščenje vsega njunega potenciala za ustvarjanje novih delovnih mest in izboljšanje socialne varnosti je treba uvrstiti med strateške politične naloge, tako da bo končni izkupiček čim bolj ugoden.

⁽⁵⁾ Mnenje EESO o energiji in energetskih zadrugah proizvajalcev-odjemalcev (UL C 34, 2.2.2017, str. 44).

⁽⁶⁾ Aktivni porabniki energije, ki porabljajo električno energijo in jo hkrati proizvajajo.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o podnebni pravičnosti, NAT/712 (glej stran 22 tega Uradnega lista).

3.2.6 Premik k nizkoogljičnemu in krožnemu gospodarstvu temelji na pobudah od spodaj navzgor, ki jih vodijo državljani, lokalne oblasti, potrošniki in inovativna podjetja, povezane pa so z energijo ali hrano. Toda namesto da bi spodbujali ustrezne pobude in dosegli kritično maso v Evropi, kar bi ugodno vplivalo na trg dela in socialno varnost, upravni in regulativni sistemi pogosto upočasnjujejo nadaljnji napredek. Premalo se zavedamo, da so lahko pobude od spodaj navzgor učinkovit način za premagovanje družbenih problemov razogljčenja in ekologizacije. Da bi prepoznali ta potencial, je treba odpraviti strukturne ovire, ki ljudem z omejenimi viri preprečujejo dostop do virov, ki jih potrebujejo (zlasti kapitala in ustreznih informacij).

3.3 Povečevanje socialnih neenakosti

3.3.1 Čeprav sta se zaradi globalizacije in tehnološkega napredka močno povečala svetovna trgovina in svetovno bogastvo, je globalizacija v povezavi s tehnološkim napredkom prispevala tudi k povečanju (družbenih in okoljskih) neenakosti. Po podatkih organizacije Oxfam ima samo osem posameznikov, vsi so moški, v lasti toliko premoženja kot najrevnejša polovica svetovnega prebivalstva.

3.3.2 V Evropi se neenakosti večajo. Po podatkih nedavne raziskave OECD je dohodkovna neenakost v Evropi še vedno na najvišji ravni doslej. V 80. letih prejšnjega stoletja je bil povprečni dohodek najbogatejših desetih odstotkov družbe sedemkrat višji od dohodka najrevnejših desetih odstotkov. Danes je devetinpolkrat višji. Porazdelitev bogastva je še bolj neenakomerna: 10 % najbogatejših gospodinjstev ima v lasti 50 % skupnega bogastva, medtem ko ga ima 40 % najmanj bogatih nekaj več kakor 3 %⁽⁸⁾.

3.3.3 Eden od razlogov za vse večjo neenakost v Evropi je ločevanje rasti od čistega dohodka. Medtem ko se je BDP euroobmočja med letoma 2008 in 2015 povečal za več kot 16 % (in za več kot 17 % v EU-28), je neto razpoložljivi dohodek gospodinjstev ostal tako rekoč na isti ravni in se v EU-28 povečal le za 2 %.

3.3.4 V 24 državah OECD se je produktivnost od leta 1995 povečala za 27 %, medtem ko je rast povprečne urne postavke z 22 % zaostajala. Kar je še huje, dohodek od dela se je precej manj povečal v družbeni skupini z nižjimi neto plačami. Ta plačna neenakost se je v zadnjih dvajsetih letih povečala v vseh evropskih državah razen Španije, najbolj izrazito na Madžarskem, Poljskem, Češkem in v Združenem kraljestvu⁽⁹⁾.

3.3.5 Obstaja nevarnost, da se bo s spreminjanjem narave dela razkorak še poglobil, saj bi se denimo zaradi avtomatizacije zapletenih industrijskih postopkov z robotiko lahko zmanjšalo povpraševanje po srednjekvalificiranih delavcih in celo nižjih stopnjah visokokvalificiranih uslužbencev, ki zdaj izvajajo te zapletene naloge. To utegne prispevati k nadaljnji polarizaciji na trgu dela, saj se bodo novoustvarjena delovna mesta uvrščala v (še) višjekvalificirano skupino (razvoj in vzdrževanje teh izdelkov ali storitev) ali bolj storitveno naravnano nizkokvalificirano skupino. OECD navaja, da 9 % delovnih mest ogroža avtomatizacija, za dodatnih 25 % pa se bodo naloge bistveno spremenile.

3.3.6 Pristop vlad k digitalizaciji največkrat ni proaktiven, pač pa se nanjo zgolj odzivajo in skušajo pretežno ublažiti njene stranske posledice, ne pa izkoristiti prednosti, ki jih prinaša. V svojih pristopih morajo zato bolje upoštevati zastopanost in udeležbo delavcev, saj je ta pomemben vidik naložb v človeški kapital na razvijajočem se trgu dela. EESO bi lahko še naprej poglobljeno analiziral vpliv digitalizacije na naravo dela.

3.4 Usihanje javne podpore vladam in institucijam

3.4.1 Zaradi vse večje neenakosti, ki le delno izhaja iz globalizacije in tehnološkega napredka, se je skrhalo zaupanje v vlade, politične institucije, mednarodne organizacije, institucije in globalno upravljanje, to pa je spodbudilo rast populističnih gibanj in upad tradicionalnih političnih strank. Skrb vzbuja še zlasti volilna neudeležba med mladimi (da niti ne omenjamo glasov proti sistemu), saj se je leta 2015 volitev udeležilo le 63 % Evropejcev, starih od 15 do 30 let⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ OECD: *Understanding the Socio-Economic Divide in Europe* (Razumevanje družbenoekonomskega razkoraka v Evropi). Informativno poročilo, 2017.

⁽⁹⁾ Schwellnus, C., Kappeler, A., in Pionnier, P.: *OECD Working Papers* (Delovni dokumenti OECD). *Decoupling of Wages from Productivity: Macro-Level Facts* (Ločevanje plač od produktivnosti: makroraven).

⁽¹⁰⁾ Eurobarometer.

3.4.2 Številni evropski državljani se počutijo odrinjene od političnega odločanja na nacionalni in evropski ravni. Menijo, da jim tradicionalni demokratični postopki ne omogočajo, da bi vplivali na bistvene odločitve. Pristop z več deležniki (npr. v okviru agende ZN za trajnostni razvoj do leta 2030) kot vključujoč demokratični model ponuja način za premostitev tega nezaupanja.

3.4.3 Preobrazba v trajnostno družbo ne more in ne sme biti vsiljena „od zgoraj“, ampak bo uspešna le, če bo temeljila na širokem soglasju in dejavnem sodelovanju večine podjetij, lokalnih in regionalnih oblasti, delavcev ter državljanov. Temeljiti mora na sodelovanju „od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol“. Pri dogovarjanju o agendi za trajnostni razvoj do leta 2030 so bila uporabljena večstranska zaveznitva, ki se oblikujejo tudi na področju podnebnih ukrepov ⁽¹¹⁾. Uporabijo se lahko kot zgled za vključujoč model demokratičnega upravljanja, ki bi se lahko izvajal v vseh sektorjih politike ter olajšal korenite spremembe in inovacije.

3.4.4 Zlasti mlajša generacija namesto konvencionalnih političnih strank in organov zahteva alternativne oblike politične udeležbe, kakršne ponujajo energetske skupnosti, partnerstva med državljani in občinami za spodbujanje energijske učinkovitosti (npr. s pogodbenimi modeli) ali ravnanja z odpadki, pobude za tranzicijska mesta, kmetijstvo, ki ga podpira skupnost, politični blogi in druge spletne oblike ali celo pobude za lokalno valuto. Te zanesljivo ne bodo nadomestile tradicionalnega političnega delovanja, lahko pa bistveno prispevajo k politični socializaciji in vključevanju v družbo.

3.4.5 Uporaba možnosti, ki jih ponuja internet, je še en obetaven pristop k odpravi političnih zastojev. Še nikoli ni bilo prosto dostopnih več informacij kot v decentraliziranem omrežju brez klasičnega vratarja, kar prinaša nove izzive za družbo, kot se je pokazalo s pojavom postfaktičnih ali lažnih novic. Obenem smo priča razcvetu alternativnih, nehierarhičnih oblik aktivizma ter zelo razširjeni uporabi spletnih družbenih omrežij med državljani, zlasti mladimi.

3.4.6 E-uprava lahko omogoči modele upravljanja z zdaleč najvišjo ravno udeležbe javnosti pri oblikovanju politike. EU bi se morala zgledovati po državah, kot je Estonija, ki so že dosegle precejšen napredek. Digitalizacija državljanom omogoča, da z razmeroma nizkimi stroški sodelujejo v postopkih odločanja, vendar pa se po dokazih sodeč tudi pri udeležbi kaže „prevlada srednjega razreda“ (večja zastopanost pripadnikov srednjega razreda v sodelovalnih forumih). Zaradi svoje vloge je EESO zelo primeren za sodelovanje v dialogu o tem vprašanju na ravni civilne družbe.

4. Evropa, kakršne si želimo

Pri spoprijemanju z navedenimi tremi globalnimi problemi in splošnim trendom digitalizacije mora EU uspešno:

- izkoristiti vse prednosti digitalne revolucije za oblikovanje novega, konkurenčnega in trajnostnega gospodarstva,
- preiti k nizkoogljičnemu, krožnemu in do okolja prijaznemu gospodarstvu, pri tem pa zagotoviti, da bo prehod pravičen za vse,
- oblikovati odporen evropski socialni model,
- zagotoviti bolj decentraliziran demokratični sistem, ki ga usmerjajo državljani, ob tem pa izkoristiti prednosti pravičnega gospodarskega sodelovanja na svetovni ravni.

4.1 EESO meni, da bodo cilji trajnostnega razvoja skupaj s Pariškim sporazumom (COP 21) oživili vizijo „Evrope, kakršne si želimo“ ⁽¹²⁾ ⁽¹³⁾. Komisija mora utreti pot izvajanju teh sporazumov z razvojem politik, opisanih v sporočilu o „novih ukrepih“, ter njihovo vključitvijo v okvir evropske politike in med svoje prednostne naloge. „Evropa, kakršne si želimo“ tako kot Agenda 2030 (tj. cilji trajnostnega razvoja) v središče družbe in gospodarstva postavlja posameznika ter

⁽¹¹⁾ Mnenje EESO o vzpostavitvi koalicije za uresničitev zavez iz Pariškega sporazuma (UL C 389, 21.10.2016, str. 20).

⁽¹²⁾ *Building the Europe We Want* (Oblikovanje Evrope, kakršne si želimo), poročilo o študiji foruma deležnikov za Evropski ekonomsko-socialni odbor, 2015.

⁽¹³⁾ *Common appeal to European leaders by European Civil Society Organisations and Trade Unions* (Skupni poziv evropskih organizacij civilne družbe in sindikatov evropskim voditeljem), 21. marec 2017.

vsakomur omogoča, da sam izbere, kako želi izpolniti svoje potrebe v skladu z družbenim in naravnim okoljem. Ta koncept ni utopičen. V resnici ima Evropa danes tehnološke in ekonomske zmožnosti za uresničitev te vizije: internet stvari in velepodatke, nadzor nad zapletenimi procesi prek mobilnih aplikacij, koncept „proizvajalcev-odjemalcev“ z omejevanjem proizvodnje in zmanjševanjem stroškov proizvodnje (npr. obnovljivi viri energije, 3D-tiskanje), nove transakcije in načine plačila (blokovne verige, bitcoini in pametne pogodbe), sodelovalne platforme in ekonomijo delitve kot nove poslovne koncepte in druge novosti.

4.2 Vse te novosti bi lahko omogočile, da vizija postane resničnost, vendar je za to potrebna strategija, ki ponuja rešitve za tri izzive, povezane z inovacijami. Ta vključuje nov pojem blaginje, ki presega BDP ter vključuje enovita prizadevanja za gospodarsko blaginjo, vključujočo družbo, okoljsko odgovornost in krepitev vloge državljanov.

4.3 „Neukrepanje“ tu ne pride v poštev: če EU ni pripravljena ali zmožna razviti in izvajati celovite strategije, ne bo izpolnila ciljev agende za trajnostni razvoj do leta 2030 in vizije „Evrope, kakršne si želimo“. Brez ukrepanja poleg tega tvega, da ji bo spodletelo pri vseh bistvenih izzivih: porušen bo red na področju dela v Evropi, razogljičenje in zaščita virov bosta onemogočena zaradi previsokih socialnih stroškov ekologizacije, povečali se bodo socialne neenakosti in odtujevanje, kar bo ogrozilo demokracijo.

4.4 Nujno je, da strategija zajema natančna priporočila glede politike, da bo lahko v pomoč pri spoprijemanju s tremi glavnimi evropskimi izzivi, in bo tako omogočila, da „Evropa, kakršne si želimo“ postane resničnost.

5. Šest političnih pristopov k Evropi, kakršne si želimo

V nadaljevanju predlagamo ključne politične pristope v odgovor na tri globalne probleme (omejitve planeta, socialne razlike, izgubo podpore javnosti) in splošni trend digitalizacije. Vsak od teh pristopov zajema kombinacijo politik, ki jo sestavlja do šest elementov:

- inovacije,
- predpisi in upravljanje,
- socialna politika,
- odprt dostop,
- izobraževanje in usposabljanje,
- raziskave.

To kombinacijo politik bi bilo treba uporabiti na vsaj štirih področjih: pravično, digitalno in zeleno gospodarstvo (5.1), nove oblike upravljanja (5.2), trajnost in finančni sektor (5.3) ter spodbujanje trajnosti prek mednarodne trgovine (5.4). Navajamo vprašanja in ugotovitve, ki bi jih morali institucije in deležniki EU dolgoročno podrobneje proučiti.

5.1 Pravično, digitalno in zeleno gospodarstvo, ki omogoča blaginjo

5.1.1 Inovacije: nova industrijska revolucija je priložnost za Evropo, da prevzame vodilno mesto na področju tehnologije in postane bolj konkurenčna na globaliziranem trgu. Ustvarjanje ekonomske vrednosti brez visokih zunanjih stroškov mora postati običajen poslovni model. Potrebujemo inovativna in donosna podjetja, ki bodo vlagala v trajnostno proizvodnjo, ponujala kakovostna delovna mesta in ustvarjala ekonomske temelje blaginje. Če želimo, da inovacije prispevajo k bolj trajnostni Evropi, je treba razviti okvir, ki nagraduje gospodarske dejavnosti brez zunanjega odtisa, z bistveno zmanjšanim odtisom ali z omejeno porabo virov. To bo trajnostnim inovatorjem (pa naj bodo to državljanji, podjetja, mesta ali regije) omogočilo, da učinkovito tekmujejo s poslovnimi modeli, za katere je značilno obsežno izkoriščanje virov ali velik okoljski odtis. Proaktivno podporo – mikrokreditiranje za mala in srednja podjetja (MSP), državljanje, gospodinjstva, pobude skupnosti ter socialna in mikropodjetja – je treba zagotoviti tudi inovatorjem, ki

ponujajo nove rešitve za okoljske in socialne izzive in so med prvimi, ki jih tudi uvajajo⁽¹⁴⁾. K temu bi lahko prispeval enotni evropski patent, če tega seveda ne bi onemogočali stroški njegove pridobitve⁽¹⁵⁾. V zvezi z MSP je treba pregledati ukrepe za ponovno priložnost, da se zmanjša izjemna nenaklonjenost tveganjem, ki prevladuje v EU⁽¹⁶⁾. Politika mora poleg tega omogočiti uvajanje eksperimentov po vsej Evropi, zlasti na področju mobilnosti, odpadkov, energije, kmetijstva, izobraževanja in zdravja. Treba je najti nove trge s prehodom javnega naročanja na digitalne, nizkoogljične, krožne in do okolja prijazne storitve, ki se izvajajo na socialno vključujoč način.

5.1.2 Predpisi: regulativni okvir mora izpolnjevati tri cilje. Prvič, čim natančneje je treba oceniti stroške zunanjih učinkov, da se lahko razvijejo poslovni modeli, ki prispevajo k uresničitvi ciljev trajnostnega razvoja⁽¹⁷⁾. Drugič, predpisi morajo zagotavljati, da se dobro razvita digitalna infrastruktura uvede po vsej Evropi, tudi na podeželju, in da imajo vsi dostop do nje (vključno s pametnim ogrevanjem, pametnimi električnimi omrežji in omrežji električne mobilnosti). Pravno gledano bi morala imeti status javne službe. Tretjič, ker gre digitalizacija v smeri platform, obstaja nevarnost monopolov na večjih digitalnih trgih. Zato so nujne dejavne protimonopolne politike⁽¹⁸⁾. EESO je predlagal tudi, naj Komisija prouči možnosti, kako bi lahko evropske platforme spodbudili tako, da bi dodana vrednost ostala v lokalnih gospodarstvih⁽¹⁹⁾. Pri uravnavanju njihove tržne moči bi lahko imela pomembno vlogo neodvisna evropska bonitetna agencija za digitalne platforme z enakimi pristojnostmi v vseh državah članicah, ki bi presojala upravljanje teh platform, kar zadeva konkurenco, zaposlovanje in obdavčitev⁽²⁰⁾.

5.1.3 Socialna politika: spremembe, ki jih prinašata razogljičenje in digitalizacija (glej oddelek 3), sisteme socialne varnosti postavljajo pred izziv obvladovanja problema izgube delovnih mest in zmanjšanja davčnih prihodkov. Zato bi bilo treba preučiti nove pristope in modele, da bi zagotovili vzdržnost sistemov socialne varnosti v državah članicah, se odzivali na različne okoliščine prihodnjega dela in podpirali delavce in skupnosti v sektorjih in regijah, na katere bo prehod vplival. EESO je izzive dela v prihodnosti obravnaval v mnenju o evropskem stebru socialnih pravic in se zavzel za skladno evropsko strategijo zaposlovanja, ki bi se med drugim nanašala na naložbe in inovacije, zaposlovanje in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, poštene delovne pogoje za vse, pravičen in nemoten prehod ob podpori aktivnih politik trga dela ter vključevanje vseh deležnikov, zlasti socialnih partnerjev. Javne naložbe bi morale prav tako podpirati skupnosti, regije in delavce v sektorjih, ki jih je ta prehod že prizadel, pa tudi predvideti in omogočiti nadaljnje prestrukturiranje in prehod na bolj zeleno in trajnostno gospodarstvo⁽²¹⁾.

5.1.4 Odprt dostop: da bi izkoristili vse možnosti, ki jih za zeleno in pravično gospodarstvo ponuja digitalizacija, je potrebna predvsem splošna odprtost gospodarstva, ki ljudem omogoča, da dejavno sodelujejo pri tehnološkem napredku in izkoristijo priložnosti, ki jih ponuja (npr. združitev podatkov digitalne energije z decentralizirano proizvodnjo energije). Zato je izjemno pomembno, da se odpravijo ovire za udeležbo v gospodarstvu prek odprtih trgov, odprtih podatkov, odprtokodnih modelov ter odprtih standardov, ki morajo hkrati postati vodila programov politike v strateških sektorjih energije, prometa, logistike in proizvodnih postopkov. Treba je razviti pojem suverenosti podatkov in ga uveljaviti v evropskem pravu: evropski državljani morajo imeti pravico, da svoje podatke uporabljajo za lastne namene, da odločajo, katere osebne podatke uporabljajo tretje osebe in na kakšen način, da so seznanjeni z uporabo podatkov in imajo popoln nadzor nad njo ter da svoje podatke izbrišejo.

⁽¹⁴⁾ Mnenje EESO o novih trajnostnih gospodarskih modelih, SC/048 (glej stran 57 tega Uradnega lista).

⁽¹⁵⁾ Mnenje EESO o akcijskem načrtu EU o pravicah intelektualne lastnine (UL C 230, 14.7.2015, str. 72).

⁽¹⁶⁾ Mnenje EESO o naslednjih na čelu Evrope: pobuda za zagon in razširitev podjetij (UL C 288, 31.8.2017, str. 20).

⁽¹⁷⁾ Mnenje EESO o trajnostnem razvoju: pregled notranjih in zunanjih politik EU (UL C 487, 28.12.2016, str. 41).

⁽¹⁸⁾ Mnenje EESO o strategiji za enotni digitalni trg (UL C 71, 24.2.2016, str. 65).

⁽¹⁹⁾ Mnenje EESO o spremembah pri delovnih razmerjih in njihovem vplivu na ohranjanje dostojnih plač (UL C 303, 19.8.2016, str. 54).

⁽²⁰⁾ Mnenje EESO o sodelovalnem gospodarstvu (UL C 75, 10.3.2017, str. 33).

⁽²¹⁾ UL C 125, 21.4.2017, str. 10.

5.1.5 Izobraževanje in usposabljanje: zeleno in digitalno gospodarstvo zahtevata posebna znanja in spretnosti, saj bodo v prihodnosti zlasti digitalne tehnologije pomembno sredstvo za razogljičenje evropskega gospodarstva (glej točki 3.1.4 in 3.2.3). Usposabljanje za pridobivanje potrebnih formalnih in neformalnih znanj in spretnosti, tudi na področjih, kot so sodelovalno in družbenokoristno delo ter podjetništvo⁽²²⁾, mora biti vključeno v splošne politike izobraževanja in vseživljenjskega učenja. Treba je nadaljevati dialog v zvezi s tem in opraviti dodatne analize. Da bi učinkovito podprli premoščanje obstoječe vrzeli v okolju prijaznih in digitalnih znanjih in spretnostih, zlasti v regijah v prehodu in tistih, na katere bo ta vplival v prihodnosti, se priporoča ciljno naravnana poraba sredstev strukturnih skladov. Vire v evropskih izobraževalnih sistemih bo treba usmeriti v razvoj izobraževanja ter znanj in spretnosti na področjih, na katerih človeških znanj in spretnosti in znanj ni mogoče nadomestiti s sistemi umetne inteligence ali kjer jih je treba dopolniti z ljudmi (npr. naloge, pri katerih je nujna človeška interakcija, pri katerih človek in stroj sodelujeta ali ki naj jih še naprej opravljajo ljudje)⁽²³⁾.

5.1.6 Raziskave: digitalno, zeleno in pravično gospodarstvo bo izhodišče za prihodnosti prilagojene ekonomske modele. Prava pot v to gospodarstvo bo ciljno naravnana raziskovalna politika, ki temelji na analizi okoljskega in družbenega vpliva inovacij, zlasti digitalnih. Pri tem morajo biti razvojno-raziskovalna sredstva na voljo inovatorjem, ki razvijajo nove digitalne tehnologije in storitve v odgovor na okoljske ali družbene izzive. Njim v podporo pa je treba razviti tudi mrežo inkubatorjev.

5.2 Nove oblike upravljanja

5.2.1 Inovacije: udeležba je ključen del demokracije. Ena od njenih oblik so volitve in predstavniški sistem, a potrebni so novi, inovativni pristopi, z e-udeležbo vred. Tradicionalno politiko je treba razširiti na nehierarhične, socialno neomejene in manj formalne oblike političnega delovanja ter spodbujati civilnodružbene pobude in pobude, ki prihajajo z lokalne ravni.

5.2.2 Upravljanje: spremembe narekujejo pregleden in prosto dostopen dialog med različnimi deležniki na ravni EU in na lokalni ravni pri vseh zakonodajnih postopkih EU. „Civilna družba“ ne bi smela biti omejena na organizirano civilno družbo, temveč bi morala vključevati vse državljane. Nova zaveznitva so zlasti pomembna pri podnebnih ukrepih in ohranjanju naravnih virov⁽²⁴⁾. Za okrepitev participativne demokracije je treba odpraviti tako rekoč dejanski monopol Evropske komisije v zvezi s pravico do zakonodajne pobude v korist pobud Evropskega parlamenta in zakonodajnih pobud od spodaj navzgor, na primer z odpravo tehničnih, pravnih in birokratskih ovir za evropsko državljansko pobudo⁽²⁵⁾.

5.2.3 Odprt dostop: uporaba metod črpanja iz množic za vso zakonodajo EU je primeren pristop za premagovanje strukturnih ovir, zaradi katerih je oteženo sodelovanje državljanov v postopku odločanja EU. Pri zasnovi tega pristopa bi bilo treba posebno pozornost nameniti dostopnosti, možnosti vključevanja in odgovornosti. Prost dostop do politik in političnega delovanja je mogoče še povečati z uporabniku prijazno spletno objavo vseh dejavnosti in podatkov EU.

5.2.4 Usposabljanje in izobraževanje: za premagovanje „prevlade srednjega razreda“ so potrebni programi za krepitev vloge državljanov (glej točko 3.4.6). Ti bi morali biti pritegniti tiste dele prebivalstva, ki običajno niso aktivno udeleženi v politiki, gospodarstvu in družbi. V splošnem izobraževanju je treba opozarjati, da je udeležba temeljno načelo demokracije in katere so priložnosti zanjo. Poudariti je treba, da aktivna udeležba v postopkih oblikovanja politične volje vzajemno koristi družbi in posamezniku, čigar interesi in stališča se upoštevajo. Potrebni je več finančnih sredstev za organizacije civilne družbe, ki se posvečajo tem pasivnim delom prebivalstva in uresničujejo cilje trajnostnega razvoja.

5.2.5 Raziskave: družboslovje se mora bolj osredotočati na alternativne demokratične postopke. Primer tega je možna uporaba metodologije prototipov v politiki. S tem pristopom bi bile politične rešitve oblikovane v krajšem času, nato

⁽²²⁾ Mnenje EESO o spodbujanju ustvarjalnosti, podjetništva in mobilnosti na področju izobraževanja in usposabljanja (UL C 332, 8.10.2015, str. 20).

⁽²³⁾ Mnenje EESO o umetni inteligenci (UL C 288, 31.8.2017, str. 1).

⁽²⁴⁾ Mnenje EESO o vzpostavitvi koalicije za uresničitev zavez iz Pariškega sporazuma (UL C 389, 21.10.2016, str. 20).

⁽²⁵⁾ Mnenje EESO o evropski državljanski pobudi (revizija) (UL C 389, 21.10.2016, str. 35).

uvedene na „preskusnem trgu“ in kmalu po tem ocenjen njihov vpliv na podlagi povratnih informacij od državljanov in drugih deležnikov. Na podlagi ocene učinka bi politične rešitve ustrezno prilagodili, preden bi jih širše uveljavili.

5.2.6 Bolj na splošno pa so potrebne nadaljnje raziskave o tem, kako preoblikovati povezavo med (znanstvenim) strokovnim znanjem in oblikovanjem politik in kako vključitev povsem preglednega, neodvisnega strokovnega znanja v oblikovanje politik povezati s potrebo po tesnejšem sodelovanju civilne družbe.

5.3 Trajnost in finančni sektor

5.3.1 Inovacije: za digitalno, zeleno in pravično gospodarstvo bodo potrebne obsežne naložbe tako v zasebne obrate (npr. obrate za pridobivanje energije iz obnovljivih virov ali polnilnice električnih vozil) in tudi v javno infrastrukturo (npr. v digitalizacijo elektroenergetskih sistemov in sistemov mobilnosti). Finančni sektor bo tako moral prevzeti osrednjo vlogo pri uresničevanju teh inovacij. Finančne vire, vključno z javnimi viri, je treba dodeliti naložbam, ki podpirajo trajnostno preobrazbo. Da bi bilo mogoče uresničiti cilje v zvezi s podnebjem in energijo, je potrebno stabilno in predvidljivo naložbeno okolje, pri čemer morajo inovativni finančni instrumenti usmerjati zasebna finančna sredstva v naložbe, ki sicer ne bi bile mogoče ⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾.

5.3.2 Predpisi: politika si mora prizadevati oblikovati bolj trajnosten zasebni finančni sistem, tako da se v oceno finančnega tveganja vključijo dejavniki trajnosti, odgovornost finančnih institucij razširi na nefinančne učinke odločitev o naložbah ter poveča preglednost njihovih okoljskih in socialnih učinkov ⁽²⁸⁾. Politike bi morale poleg tega vlagatelje spodbujati, naj sprejmejo prostovoljne zaveze za naložbe v objekte, ki upoštevajo načela trajnosti. Za preusmeritev zasebnega financiranja s konvencionalnih naložb v nizkoogljične naložbe, na katere podnebne spremembe ne vplivajo, je zato nujna ekologizacija bančnih standardov. Centralne banke bi morale usmerjati dodeljevanje kapitala z monetarnimi ter mikro- in makrobonitetnimi politikami, vključno s trajnostnimi standardi.

5.3.3 Socialna politika: zaradi digitalizacije in razogljičenja se bo povečal pritisk na gospodinjstva, zato je pomembna temeljita fiskalna reforma, da se poveča razpoložljivi dohodek gospodinjstev in ta cilj poveže z zahtevami razogljičenja. EESO poziva k fiskalnemu sistemu, ki bi temeljil na internalizaciji okoljskih stroškov in uporabi dodatnih prihodkov za zmanjšanje davčne obremenitve dela. Preusmeritev obdavčitve z dela na uporabo virov prispeva k odpravi nedelovanja trga, ustvarjanju novih trajnostnih in lokalnih delovnih mest, povečanju razpoložljivega dohodka gospodinjstev ter spodbujanju naložb v ekološke inovacije ⁽²⁹⁾.

5.3.4 Raziskave: za zdaj je vpliv digitalizacije in zmanjšanja rabe fosilnih goriv na javne finance (davčno zlorabo) še vedno precejšnja neznanca. Raziskave bi se morale usmeriti na ta vidik ter na splošni prispevek strateške finančne politike k trajnostnemu razvoju.

5.4 Spodbujanje trajnostne naravnosti prek mednarodne trgovine

5.4.1 Inovacije in poslovne priložnosti: zaradi globalne razsežnosti treh glavnih problemov ne bo zadoščalo, da z jasno inovacijsko politiko Evropa postane bolj trajnostno naravnana. V sodelovanju s trgovinskimi partnerji mora razviti koncepte inovacij, ki jih je mogoče prenesti v druge dele sveta. Pri tem se lahko opira na trgovino, dokler so vidiki trajnosti ključna merila v mednarodni trgovinski politiki, z večstranskimi in dvostranskimi trgovinskimi sporazumi vred. Posebno vlogo bi morala dobiti Svetovna trgovinska organizacija (STO), ki bi morala bolj upoštevati mednarodno okoljsko politiko, denimo Pariški sporazum ali cilje biotske raznovrstnosti iz Aičija. Ko bodo uveljavljeni ustrezni standardi, bodo lahko

⁽²⁶⁾ UL C 75, 10.3.2017, str. 57.

⁽²⁷⁾ Mnenje EESO o tržnih instrumentih za nizkoogljično gospodarstvo v EU, ki je učinkovito pri izrabi virov (UL C 226, 16.7.2014, str. 1), (točka 3.9.4).

⁽²⁸⁾ Poročilo Programa ZN za okolje *Building a Sustainable Financial System in the EU* (Oblikovanje trajnostnega finančnega sistema v EU), preiskava in dvostopenjska naložbena pobuda, marec 2016; glej tudi druga poročila o trajnostnih financah na <http://web.unep.org/inquiry>.

⁽²⁹⁾ Mnenje EESO o tržnih instrumentih za nizkoogljično gospodarstvo v EU, ki je učinkovito pri izrabi virov (UL C 226, 16.7.2014, str. 1), (točka 1.3).

evropska podjetja, državljani, pobude skupnosti, občine in regije razvijali pomembne inovacije (proizvode in storitve), ki jih bo mogoče izvažati v odziv na potrebo po razogljčenju in z uporabo možnosti, ki jih ponuja splošni trend digitalizacije: te imajo potencial, da postanejo izvozne uspešnice. Predvsem pa bi si morala Evropska komisija skupaj s Svetovno trgovinsko organizacijo in njenimi ključnimi partnerji prizadevati, da bi spodbudili določanje cen CO₂ in drugih zunanjih vplivov, ki škodijo trajnostnim inovacijam, prek trgovinskih sporazumov.

5.4.2 Predpisi: eden od vzrokov za večji okoljski odtis naših gospodarstev je povečevanje razdalje med kraji proizvodnje, preoblikovanja, porabe in včasih tudi odstranjevanja ali predelave izdelkov. Da bi postala mednarodna trgovina združljiva s trajnostnim razvojem, je potreben pameten zakonodajni pristop k liberalizaciji, pri katerem se upoštevajo in krepijo lokalni mali proizvodni sistemi. S spodbujanjem in podporo politik na področju krožnega gospodarstva bi morali zagotoviti, da bodo sistemi trajni, majhni, lokalni in čisti. Za nekatere industrijske dejavnosti so lahko značilne velike zanke⁽³⁰⁾. V predpisih je treba to težavo odpraviti z dvostranskimi in večstranskimi trgovinskimi sporazumi.

5.4.3 EU bi morala Svetovno banko in Mednarodni denarni sklad pozvati, naj prevzameta pomembno vlogo pri spodbujanju reform davčnega in finančnega sistema, da se ustvari okolje, v katerem bodo lahko države v razvoju pritegnile več lastnih sredstev. To bi moralo vključevati davčne reforme na nacionalni ravni pa tudi spodbujanje mednarodne skupnosti k skupnemu boju proti davčnim utajam, pranju denarja in nezakonitim kapitalskim tokovom, zaradi česar iz držav v razvoju prihaja več denarja od tistega, ki se vanje steka v okviru uradne razvojne pomoči. Evropska komisija bi morala zlasti 17 ciljev trajnostnega razvoja Agende 2030 uporabiti kot osnovo za vse zunanje politike in programe, ki jih financira EU⁽³¹⁾.

5.4.4 Socialna politika: eden od načinov za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja in spodbujanje postopne trgovinske politike, ki koristi vsem, je pristop k odgovornemu poslovanju z več deležniki. Pri tem podjetja, nevladne organizacije, sindikati in vlade skupaj opredelijo, kako je odgovornost spoštovanja človekovih pravic mogoče uresničiti v praksi. Vse namreč bolj skrbijo kršitve človekovih pravic v dobavnih verigah, zlasti „konfliktnih rudnin“, kot je kobalt, ki se uporablja za izdelavo akumulatorskih baterij za prenosne telefone, prenosne računalnike, električna vozila, zrakoplove in električno orodje. Glede na zavezanost prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami CO₂, nadaljnjo digitalizacijo in zapletenost odgovornega poslovanja v mednarodnih dobavnih verigah je sodelovanje ključnega pomena. EESO je zato naklonjen in se pridružuje pobudi nizozemske vlade za ozaveščanje o tem, kako lahko ukrepi več deležnikov izboljšajo razumevanje o pomenljivem in odgovornem poslovanju, zlasti v zapletenih dobavnih verigah, v katerih se surovine pridobivajo z delom otrok, prisilnim delom ali delom v nevarnih razmerah.

5.4.5 Odprt dostop: novi trgovinski sporazumi morajo temeljiti na odobravanju, doseženem z novimi demokratičnimi postopki z vse večjo udeležbo državljanov pri soodločanju. Poglavlja o trgovini in trajnostnem razvoju v obstoječih trgovinskih sporazumih EU niso optimalna. Prvič, vključevati bi morala globalne večstranske sporazume (agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 in Pariški sporazum). Drugič, treba bi bilo okrepiti civilnodružbene mehanizme za spremljanje in vključiti analizo z vidika civilne družbe. Tretjič, mehanizmi izvrševanja morajo veljati tudi za sama poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju⁽³²⁾.

5.4.6 Raziskave: potrebnih je več empiričnih dokazov za oceno vpliva hitrega pojava novih načinov porabe in proizvodnje v mednarodni trgovini, ki se postopoma širijo na čezmejne storitve, zlasti kar zadeva njihov vpliv na nadnacionalno obdavčenje. Na podlagi tega bi bilo treba sprejeti odločitev, ali naj se vključijo v splošna pravila STO ali v dvostranske in regionalne sporazume tako kot pri agendi za dostojno delo.

⁽³⁰⁾ Mnenje EESO o svežnju o krožnem gospodarstvu (UL C 264, 20.7.2016, str. 98), (točka 1.3).

⁽³¹⁾ Mnenje EESO o Agendi 2030 – Evropska unija, ki si prizadeva za cilje trajnostnega razvoja na svetovni ravni (UL C 34, 2.2.2017, str. 58).

⁽³²⁾ Mnenje EESO o trgovini za vse – za odgovornejšo trgovinsko in naložbeno politiko (UL C 264, 20.7.2016, str. 123), (točka 1.9).

5.4.7 EESO Komisijo opominja na svoje priporočilo, naj najprej izvede celovito oceno možnih učinkov izvajanja ciljev trajnostnega razvoja in Pariškega sporazuma na kmetijstvo in trgovinsko politiko EU.

6. Oblikovanje strategije za trajnostno prihodnost Evrope – štiri merila

6.1 V oddelku 5 je bilo opredeljenih nekaj področij, na katerih so potrebni politični ukrepi za oblikovanje bolj trajnostne Evrope v družbenoekonomskem okviru, ki se korenito spreminja. Opredeliti je mogoče štiri merila za evropsko strategijo trajnostnega razvoja, in sicer mora biti:

- dolgoročno naravnana,
- nedvoumna,
- horizontalno in vertikalno povezana,
- obvladljiva,

Ta štiri merila so podrobneje obravnavana v nadaljevanju.

6.2 Dolgoročna naravnost

6.2.1 Strateško razmišljanje pomeni, da je treba razviti dolgoročen pogled na podlagi vizije Evrope, kakršne si želimo, ki je opisana v oddelku 4, in opredeliti, kateri poti mora slediti Evropa, da bi vizijo uresničila. Nekatere družbene spremembe, ki jih bodo prinesli globalni problemi in splošni trend digitalizacije iz oddelka 3, se bodo pokazale šele po treh desetletjih. Za mnoge pomembne odločitve, vključno z naložbenimi, je potreben čas. Tri desetletja se zato zdijo primeren časovni okvir za evropsko strategijo trajnostnega razvoja. Cilji in ustrezni ukrepi politike morajo tako biti načrtani v tem obdobju⁽³³⁾. Tak retrospektivni pristop pomeni, da se za izhodišče vzame najugodnejši scenarij za leto 2050 in na podlagi tega opredeli, kateri koraki so potrebni za njegovo uresničitev. Tako je mogoče slediti pozitivnim korakom. Premik z visokoogljičnega gospodarstva z visoko porabo virov in centralizirane družbe dvajsetega stoletja ne sme obveljati za kazen ali konec napredka, ampak za začetek nove, pozitivne dobe, ki državljanom ponuja privlačne priložnosti.

6.3 Nedvoumnost

6.3.1 Dolgoročna naravnost trajnostne strategije ne sme pomeniti, da kratkoročno ni treba sprejeti nobenih političnih ukrepov. Njen osrednji del bi moral namreč biti razvoj niza političnih ukrepov, potrebnih za doseganje predvidenih ciljev za leto 2050. Začeti bi bilo treba s političnimi programi, ki imajo dolgoročni učinek, političnimi načrti s srednjeročnimi učinki in posebnimi kratkoročnimi ukrepi. Da bi dosegli kar največjo učinkovitost, je treba jasno določiti hierarhijo programov, načrtov in ukrepov politik. V prejšnjih pristopih k trajnosti, zlasti tistih, ki so bili razviti v okviru lizbonske strategije in strategije Evropa 2020, je bilo očitno preveč nejasnosti v zvezi s konkretnimi ukrepi politik. V zvezi s tem bi bilo treba kot referenčno točko za strategijo za trajnostno Evropo uporabiti göteborgsko strategijo za trajnostni razvoj⁽³⁴⁾, saj je ta jasno osredotočena na politične ukrepe, kar je Komisija ponovno potrdila v svojem sporočilu o izhodiščih za ukrepanje⁽³⁵⁾.

6.4 Horizontalna in vertikalna povezanost

6.4.1 Pri uresničevanju političnih pristopov, opisanih v oddelku 5, in izvajanju različnih ukrepov iz oddelka 5 je treba nekaj jemati zelo resno: tesno prepletenost treh globalnih problemov in splošnega trenda digitalizacije. Uspešna strategija se mora zato izogniti ozki miselnosti in biti horizontalno povezana ter zajemati vseh šest področij politike. Taka celovita dolgoročna strategija bi lahko postala naslednica sedanje strategije Evropa 2020 in bi združevala izvajanje 17 univerzalnih ciljev trajnostnega razvoja, ki zrcalijo odločno zavezanost pariškemu podnebnemu sporazumu, s prednostnimi nalogami dela Evropske komisije⁽³⁶⁾.

⁽³³⁾ V sklepu Okvirne konvencije ZN o spremembi podnebja, ki spremlja Pariški sporazum, so omenjene „dolgoročne strategije za razvoj z nizkimi emisijami toplogrednih plinov do sredine stoletja“ (točka 35).

⁽³⁴⁾ Sporočilo Komisije o trajnostni Evropi za boljši svet: strategija Evropske unije za trajnostni razvoj, COM(2001) 264.

⁽³⁵⁾ Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o pregledu strategije trajnostnega razvoja – Izhodišča za ukrepanje, COM(2005) 658 final.

⁽³⁶⁾ Mnenje EESO o novih ukrepih za trajnostno prihodnost Evrope (UL C 345, 13.10.2017, str. 91).

6.4.2 Uspešna politika trajnosti mora biti tudi vertikalno povezana. Za trajnostni razvoj je potrebna podpora na vseh ustreznih političnih ravneh (lokalni, regionalni, nacionalni, evropski in globalni), zato je treba jasno opredeliti, na katerih političnih ravneh je treba izvesti ustrezne ukrepe, določene v strateškem okviru. EESO v dopolnitev strategiji priporoča vzpostavitev okvira upravljanja in usklajevanja, da bi zagotovili skladnost centraliziranih in decentraliziranih ukrepov ter vključitev organizirane civilne družbe na nacionalni in regionalni ravni. Evropski semester bi bilo treba še razviti in vanj vključiti mehanizem za vertikalno usklajevanje ciljev trajnostnega razvoja.

6.5 Obvladljivost

6.5.1 Za trajnostni razvoj je potrebno politično vodenje. Na podlagi merljivih ciljev do leta 2050 (glej točko 6.2) bi bilo treba določiti vmesne cilje, ki bi se uporabljali kot mejniki. Potrebno je stalno vrednotenje, da bi spremljali, ali niz nedvoumnih političnih ukrepov (glej točko 6.3) prinaša predvidene rezultate. Če rezultati zaostajajo za cilji, mora biti poskrbljeno za takojšnjo prilagoditev političnih ukrepov.

6.5.2 Da se oceni napredek v zvezi z dolgoročnim strateškim okvirom in najugodnejšim scenarijem za leto 2050, je potreben obsežen sistem kazalnikov, ki povzema zapleten večsektorski pristop, opisan v mnenju. Ta sistem bi moral vključevati kazalnike z vseh šestih področij politike, da bi izražal medsebojno povezanost treh globalnih problemov in splošnega trenda digitalizacije, opisanih v oddelku 2. Resničen strateški pristop k trajnosti bo mogoč le, če se ustrezni kazalniki določijo izjemno analitično in se vključijo v celovit sistem kazalnikov. Upravljanje je treba tudi vertikalno in horizontalno usklajevanje politike trajnosti (glej točko 6.4). Za te tri naloge (spremljanje in vrednotenje, prilagajanje političnih ukrepov ter usklajevanje horizontalne in vertikalne povezanosti) so potrebni upravni organi, ki prevzamejo odgovornost. Možna rešitev so generalni direktorat na ravni EU in primerljivi organi na nacionalni ravni.

6.5.3 EESO tudi priznava, da je treba v svetu, ki se hitro spreminja, skupnosti vrednotiti z drugimi kazalniki, ne le z gospodarsko rastjo, zato je predlagal novo merilo, in sicer napredek družb. Ta pri oceni napredka skupnosti upošteva druge dejavnike, ne gospodarsko rast. Napredek družb bi moral veljati za merilo, ki dopolnjuje merilo gospodarske rasti in omogoča širši pogled na položaj v skupnosti ⁽³⁷⁾.

V Bruslju, 19. oktobra 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

⁽³⁷⁾ Mnenje EESO o BDP in več – vključevanje civilne družbe v proces določanja dodatnih kazalnikov (UL C 181, 21.6.2012, str. 14).